

СЛОВА-СИМВОЛИ ЯК ДОМІНАНТА УТВОРЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ БІБЛІЙНИХ ОДИНИЦЬ

Метою дослідження є аналіз семантико-прагматичних особливостей функціонування фразеологічних біблійних одиниць (надалі – ФБО) в сучасному публіцистичному дискурсі французької мови. Досліджено характер процесу символізації біблійної власної назви, а також з'ясовано джерела оновлення структури ФБО та утворення нових публіцистичних образів-символів.

Ключові слова: фразеологічна біблійна одиниця, публіцистичний дискурс, символізація, біблійний символ, біблійна власна назва.

Біблійний символ у ФБО як явище світоглядно-концептуального плану отримав своєрідне продовження у публіцистичному дискурсі (ПД). Особливість ФБО полягає в тому, що вони наскрізь символічні. Поняття символу використовують для стикування різних доменів культури. Звідси й філософське осмислення ролі символу в дослідженнях Е.Кассіра, який висунув символічну концепцію культури, виклавши її у праці “Філософія символічних форм”. Головна ідея праці – культурна діяльність людини представлена як особлива галузь (кантівська “річ у собі”) і протистоїть “природній” діяльності.

Отже, головним засобом цієї культурної діяльності є символ [12, с. 72]. Людськими формами діяльності Е.Кассіра вважає “символічні форми” – мову, науку, релігію, мистецтво, кожна з яких є автономною, проте всі вони походять з іманентно даних людині здібностей до символотворчості: “символи – це не тільки найактивніший спосіб людської діяльності, але й її середовище”.

Свого часу мову розглядали як “виражені в символах вказівки до культури” (Е.Сепір). На думку Т.З.Черданцевої, “специфіка мовного символу полягає в мотивації мовного знака, пов’язаній не з перенесенням значення, як це властиво для тропів, а з картиною світу, фоновими знаннями, прагматикою за широким значенням слова” [9, с. 85]. Розглядає у своїх працях проблему символу В.Телія, яка використовує термін “символарій культури”, розуміючи під ним “сукупність знаків”. Вона вважає, що “в основу ФБО покладено символи, які варто називати квазісимволами, адже вони відіграють двояку роль – реальне позначуване та ім’я, що заміщує реальність” [8].

Ще один погляд на природу символу представлено в працях Н.Арутюнової: в основі символу перебуває образ (певна прототипна інформація). Ця інформація залучається до метафори чи метонімії, внаслідок яких і виникає символ. “Якщо перехід від образу до метафори спричинено семантичними (внутрішньомовними) потребами,

то перехід до символу визначають чинники позамовного порядку” [1, с. 126]. Біблійна символіка посідає чи не найважливіше місце в конкретній поняттєвій, метафорично-метонімічній системі. Традиційно практиковане зіставлення символу і метафори є аналітичним глухим кутом, оскільки основою символу може стати і метонімія. З огляду на те, що метафора як скорочення коду може зумовлюватись як мовними, так і позамовними чинниками, абсолютно обґрунтоване вживання термінів метафоричний та метонімічний символ. Концепти метафори й символу перетинаються, однак вони не тотожні. Отже, символ – це вербальний предметний знак, утворений унаслідок операцій метонімії чи метафори, зв’язок якого з абстрактним позначуванням стійкий у певному лінгвокультурному просторі.

Специфіка фразеологічного символу полягає в тому, що він сформований на основі низки уявлень, які можуть бути описані у вигляді атрибутів. Отже, необхідно реконструювати на мовному рівні певну концептуальну одиницю (концепт чи його стрижневу частину – прототип), що стоїть за символом. Важливо розрізняти, яка саме концептуальна інформація активізується під час фразеотворення. Так, слово *terre* представлено як символ смерті у фразеологічній одиниці (ФО) *quitter la terre* (померти), *terre consacrée* (католицьке кладовище), *conduire en terre, mettre un corps en terre* (поховати)...”. У ФО *faire disparaître de la face de la terre* (стерти з лица землі), *à cent pieds sous terre* (крізь землю провалитися) компонент *земля* не має символічного значення смерті. Аналогічні заперечення виникають й в інших прикладах: *avoir les (deux) pieds sur terre* (твердо стояти на землі, впевнено діяти), де компонент *земля* позначає точку опори, а параметр позитивний/негативний не є релевантним.

Причину виникнення слова-символу О.О.Потебня вбачає у потребі відтворити забуте етимологічне значення слів [6]. Фразеологічні символи є невід’ємним складником символів культури, які в межах фразеологічних систем набули специфічної навантаженості. Так, біблійна мотивація доводить, що біблійна власна назва (БВН) *Cain* уособлює образ *l’assassin fratricide et de l’envieux*, глибше і узагальненіше *l’homme pervers*, а в ПД журналісти згадують *Caines* як *les partisans de la gauche ou les fascistes (selon les points de vue opposés de l’Espagne républicaine)*. Такі найменування людини, що узагальнено називають типових представників певної

соціальної, побутової чи психологічної групи, можна назвати “мовноетнічними символами національної культури” [3, с. 36].

Стрижнева частина символіки слова-компонента ФО перетинається з його символікою в інших текстах культури, але не тотожна їй. Рівень мовної та культурної компетенції визначає також і такий фактор, як обізнаність з прецедентними текстами та культурними сценаріями. ФО відповідають усім вимогам, щоб бути віднесеними до прецедентних текстів. Поряд із цим, у своєму складі ФО містять компоненти-символи, що широко представлені в ономастичній фразеології французької мови, в якій при семантичній трансформації відбувається *символізація біблійної власної назви*. В.В.Виноградов зазначав, що “перехід оніма в апелятив, від знака-імені до образу-імені та символу-імені, від чуттєвого сприйняття до абстрактного супроводжується складними лексико-семантичними механізмами” [2, с. 21]. Внаслідок переходу БВН до розряду загальна назва (ЗН) розширюється сфера їхнього функціонування. Відбувається процес переорієнтації одиничності предметної співвіднесеності БВН на загальну предметну співвіднесеність, унаслідок чого біблійний ономастичний компонент починає образно позначати будь-який предмет. Так, антропонімічний компонент *Jean* має узагальнені абстрактні значення *homme, personne*, дуже близькі до прономінальних. Конотативна диференціація денотатів, що мають ім'я *Jean*, досягається через використання предикативних слів, які визначають соціальну належність носія. Популярності імені *Jean* сприяв той факт, що ще до фразеологізації воно стало традиційно використовуватися як типовий символ представника нижчого соціального стану: *Jean tout à droit, pauvre (Jean Guêtré), ramoneur (Jean de la suie), laboureur, cultivateur*. В семантиці ФБО актуалізуються такі соціально-оцінні конотації власноіменного компонента: *Maison de Jean* (в'язниця); *pommes de Saint-Jean; herbes de Saint-Jean* (трави, наділені магічною силою, зібрані в день Св.Івана); *faire son petit Saint-Jean* (вдавати із себе дурня); *faire comme Saint-Jean devant* (залишитися ні з чим); *c'est Gros-Jean qui en remonte à son curé* (повчати того, що сам не знаєш). Отже, ВН у складі ФБО вживається як ЗН особи чи предмета, наділеного властивостями носія цього імені чи зв'язаного з ним певними асоціаціями, в результаті чого змінюється денотативний або конотативний компоненти біблійної лексеми.

Справедливе твердження Є.Отіна про те, що символічні значення є лише семантичним співзначенням онімів, оскільки “їх денотативні ознаки співіснують з індивідуальними конотаціями” [5, с. 297]. Відбувається деонімізація власної наз-

ви (ВН), перенесення осіб ВН на їх символічні характеристики: *Job* – бідняк, *Samson* – силач, *Thomas* – невіруючий, недовірливий, *Judas* – зрадник, *Dalila* – зрадниця, *Mathusalem* – старий. Денотативно співвіднесені ВН, за якими закріпилися символічні значення, сприяють виникненню стійких образів – архетипів. Символічне значення БВН *Lazare* у ФО *pauvre comme Lazare* (Luc 16, 20), *chanter Lazare* (скаржитися на долю), *faire Lazare* (жебракувати) безпосередньо пов'язане з легендою про Лазаря, який одержав нагороду за свої муки, підкріплене асоціаціями з традиційною піснею старців, підсилене семантикою самого імені Лазар (Бог допоміг). На рівні мови семантика ВН обмежується тим, що це ім'я, абстрактна вторинна назва, показник родового функціонально зумовленого поняття. Кожна ВН володіє специфікою емоційно-оцінного сприйняття та формує відповідні конотації, характер який залежить від ситуативно-психологічних, соціально-мовних, історико-культурних причин. *Біблійні топонімічні основи* є характеристикою священних місць та міст і належать до одного особливого шару експресивної символічної лексики, в якій не називають емоцію, але до складу входить компонент, що здатний викликати емоційне сприйняття реципієнта [11, с. 14]: *Mont des Olivier* (місце сумнівів і страждань); *captivité de Babylone* (вигнання); *passage de la mer Rouge* (натовп); *la fuite en Egypte* (багатство, розкіш); *Paradis du mer Pacifique* (Тихоокеанський рай – Гаваї); *Gomorrhe moderne* (Сучасна Гомора – Нью-Йорк); *Cimetière de l'Atlantique* (Кладовище Атлантиди – Північна Кароліна). Семантична особливість зазначених фразеологічних топонімів полягає в тому, що вони володіють окремою оформленістю, їхні значення переосмислені і різняться конотативними ознаками. Так, деякі ФБО, що попередньо були результатом емоційного вживання, закріпилися у нормативному загальнонаціональному вживанні як засоби номінації певного явища в суспільному житті. Наприклад, назву священного місця *Gethsémani* (Math. 26, 36), розташованого на горі Оливній, використовують для позначення місця або випадку сильних душевних страждань (*lieu de doute et de douleur*). Назву старовинного міста *Bethel* (Бет-Ел – дім Божий) (I М, 28,19) вживають у значенні: 1) сектантська церква; 2) церква для моряків. Цінність значення компонента *Golgotha (Calvaire)* не в назві конкретного місця, а в тому, що це місце символізує страдання Христа (*aller au Golgotha, monter son Calvaire* → *golgothaer – souffrir le martyre*). Семітською мовою ВН *Golgotha* представлено як *Lieu du crâne*, а латинські автори вживають у значенні *Locus calvariae*, де *calvaria* – *tête chauve, crâne*.

Згодом, *calvaires* використовується у значенні *les croix plantées aux carrefours des campagnes*. У церкві одного з районів Pays Basque (vallée de la Soule) – виготовлено потрійний дзвін, який названо *clocher-calvaire* [14, с. 107]. У спортивній рубриці газети Eurosport (26 avril 2008) вжито заголовок *Le calvaire vannetais, au Stade de France, Bordeaux n'a fait qu'une bouchée de Vannes (4-0) en finale de la Coupe de la Ligue*.

Усі асоціації, пов'язані з ВН *Adam*, зводяться до гіпотетичного денотата біблійного героя, зумовленого його образом екстенціонального значення: *vieux Adam* (грішна людина), *débarasser de vieux Adam* (духовно оновитися), *du temps d'Adam* (з самого початку), *coté d'Adam* (жартівлива назва жінки; основа чого-небудь), *enfants d'Adam* (люди), *loi d'Adam* (шлюб), *vin d'Adam* (вода), *pomme d'Adam* (випнута хрящова частина гортані), *tête d'Adam* (переносний освітлювач, горщик, що мав форму людської голови великих розмірів), *brebis d'Adam* (верблюди або степовий міраж), *larmes d'Adam* (жартівлива назва *горілки*). Про Адама та Єву в Біблії зазначено, що це були перші люди, чоловік та жінка, що не носили одягу. Тому вирази *filles d'Eve; n'avoir pas péché en Adam* (бути прикладом чеснот) можна розглядати як первинні, що співвідносяться з певними ситуаціями Біблії. Проте ФБО *le peigne d'Adam; la fourchette d'Adam; le pince d'Adam; le mouchoir d'Adam* (букв. гребінець, виделка, носова хустинка Адама) є вторинними, вони розвивають ідею *в костюмі Адама (en costume d'Adam)*, хоча в тексті Біблії не йдеться про те, що Адам і Єва їли, зачісувалися. Значення у відономастичних ФО викристалізовується в процесі своєрідного симбіозу вихідних біблійних конотацій БВН і звукової образності в конкретній національній мові.

У прикладі *Mais on peut être victime sans être haineux, et gravir comme lui la bute Montmartre avec la croix de Lorraine sur le dos pour finir crucifié à côté du voleur en maudissant "J.C"* (Marianne, 25 février 2001) елементи “жертва, дертися на гору з хрестом на спині, щоб бути розп'ятим” є репрезентантами ситуації розп'яття Ісуса. Уведення у висловлення ВН “*J.C*” (Ісус Христос) створює прийом абсурду, завдяки якому, а також лапкам актуалізується лексема *Jacques Chirac*. Апеляція до ВН Ж.Ширак через “*J.C*” набуває ознак символічності. *Une vie après J.C.* (L'Express, 7 décembre 2006).

Так, висловлення *Notre Dame de Corrèze* актуалізує у свідомості адресатів “центральный храм у Корезі”, присвячений Богородиці (Корезькій Богоматері). *Sauf si elle ne représente qu'elle-même en tant que la dame aux pièces jaunes ou l'élue de la Corrèze, je ne pense pas que son ralliement puisse être une bonne chose pour Nicolas Sarkozy* (Le Figaro, 7 avril 2007). Контекст сприяє формуванню

символу Бернадетти Ширак, що асоціюється з Пресвятою Дівою та виконує роль політика.

Іншим прикладом символічності є лексема *vautour* (Math. 24, 28), зміст якої зумовлено значенням її прототипу, який вживається в текстах першоджерела: в біблійному вислові *Où que soit le cadavre, là se ressembleront les vautours* – мова йде про місце в останні часи світу, де можна буде знайти Месію, а в сучасному ПД слово *vautours* – злодії, яких притягує беззахисність іншої людини: *Les photographes de la presse à scandale sont représentés comme des vautours ignobles et leur cible comme un pauvre innocent persécuté* (Le Figaro, 20 février 2006).

Зміст символу “полягає в мотивації мовного знака, пов'язаний не з перенесенням значення, як це характерно для тропів, а з прагматикою” [7, с. 47]. Образно-символічного змісту в текстах Біблії набувають, передусім, слова, які є стрижневими та завдяки яким отримують мовну реалізацію провідні біблійні теми. Так, у ФБО *loup déguisé en brebis* (Math. 7, 20) два компоненти протиставлені семантично не тільки в межах ФБО, але й у інших ФО. Слово *loup* вживається як символ негативного, символ жадібного та хитрого хижака, *brebis* символізує невинність, пригніченість, звідси й низка ФО: *donner le brebis à garder au loup, brebis égarée, qui se fait brebis le loup le mange*.

Семантичний розвиток лексем-символів представлено в різних контекстах: *un autel* – священне місце вівтаря, призначене для здійснення проскомидії (біблійний символ – престол Небесного Царя: *dresser des autels à qn.* – віддати честь; *sacrifier la qualité sur l'autel du profit* – надавати перевагу користі, *s'immoler sur l'autel de...* принести себе в жертву); *une chapelle* – каплиця: *faire de petites chapelles* – грати в хованки, *faire la petite chapelle* – збиратися разом, потеревенити, *esprit de chapelle* – сектантство, *chapelle blanche* – ліжко під білим покривом; *un chapitre* – капітул, рада: *avoir voix au chapitre* – мати авторитетний голос, бути впливовим. Ці духовно-символічні значення складових церковного обряду є “підводним рифом” для того, хто опрацьовує БФ, в якій майже кожне слово, як мовний знак, символізує те чи інше явище дійсності.

У наступному прикладі, коли знак смислово варіантний, його семантичну структуру доповнено іншими значеннями, які співвідносяться з первинним значенням за діючими в мові метафоричним, метонімічним та іншими способами. Перенесення назви загальноновживаної лексеми *Pierre* на *Pierre vive* (1P 2, 4), *Pierre angulaire* (Esaie 28, 16), *Pierre d'achoppement* (Essaie 8, 14) відбувається завдяки притаманним каменю силі та величі: *C'est à Bakou, le 3 juillet, que le successeur de Vladimir Poutine a joué son coup le plus audacieux pour mettre en échec le projet de gazoduc Nabucco, Pierre angulaire de la stratégie européenne pour*

drainer le gaz caspien vers le Vieux Continent en contournant la Russie (Le Monde, 8 juillet 2008); *Barack Obama a fait de l'augmentation de la participation des Latinos l'une des pierres angulaires de sa stratégie* (Le Nouvel Observateur, 1 juillet 2008); *C'est là une pierre d'achoppement de la lutte antidopage. C'est un problème dans le sport de haut niveau* (Libération, 28 juin 2008). У словосполученні *Pierre vive*, поряд з образним уточненням слова *Pierre* через другий компонент, конкретизується і прикметник *vive* в межах подібності та відокремленості одного його номінативного значення, оскільки в цьому словосполученні денотативне значення трансформується в символічне найменування Христа, а не *живий камінь*.

Семантично різноплановою є лексема *paradis* (*jardin d'Eden* (Генеза 2, 8)). Цей образ присутній в усіх мовах християнської культури, але набув різного символічного забарвлення. У слов'янській культурі зберігається ностальгія за минулим, а отже, він пов'язується з чимось негативним (*jardin des refroidis* – кладовище) – слов'янська культура є песимістично спрямованою. На відміну від неї, західна культура оптимістична. В французькій мові частіше зустрічаються випадки, коли згаданий образ втрачає власну біблійну символіку, залишаючись лише вмотивованим нею. Отже, ФБО знижує біблійний зміст, граючи на контрасті високого та буденного, з метою підкреслення певної ідеї. Отже, це символ чогось гарного або недосяжного: 1) *Royaume de Jésus, maison des justes, maison de Dieu et des anges* (Luc 23, 43); 2) *lieu tranquille et enchanteur. Passer une heure par jour serrés comme des sardines, c'est l'horreur. Si Paris est le paradis, le métro c'est l'enfer!* (Le Figaro, 11 septembre 2008); 3) *oasis merveilleuse où l'homme aurait dû vivre éternellement: Acrobates – Cité des Olympiades, le paradis des apprentis yamakasis. Triste cité-dortoir pour certains, la cité des Olympiades est le jardin d'Eden de Jo, Florian, Hugo et consorts* (Le Parisien, 28 août 2008); 4) *ходити в рай – похрестини* (продовження хресного обіду на другий день; носіння повитухою новонародженої дитини навколо столу); 5) *les paradis artificiels* (стан після вживання наркотиків): *C'est en effet pour oublier que l'on rejoint volontiers les paradis artificiels et éphémères de la gaudriole... quitte à manquer parfois de discernement* (Le Monde, 3 mars 2008). У французьку розмовну мову слово увійшло в іронічному значенні, а потім у цьому ж значенні в українську – зі зменшувальним суфіксом (*райок*) – і означає гальорку в театрі (*le paradis des théâtres*). Образ раю вживається і з дещо іронічною конотацією *ne pas l'importer au paradis* (поплатитися за щось). ФБО *le paradis fiscal* представлена в сучасному ПД у значенні “країна, яка передбачає грошові переваги для іноземців”: *Le Luxembourg, c'est un paradis fiscal et une plaque tournante pour capitaux*

pas très propres (Le Figaro, 16 août 2008); *La France et l'Allemagne ont obtenu gain de cause. Jeudi 2 avril, à 22 heures, l'Organisation de coopération et de développement économiques (OCDE) a rendu publique une liste noire des paradis fiscaux non coopératifs* (Le Monde, 3 avril 2009). Оскільки за Біблією рай знаходиться в Едемському саду, з його назвою пов'язані ФБО, що лише вмотивовані біблійною символікою та є евфемістичними назвами певних речей: *jardin d'Eden, jardin des délices (plaisir des âmes)*. Зазначені ФБО не є еквівалентами, адже можуть означати плотську та духовну насолоди. Слова *paradis* та *jardin* вживаються часто як синоніми до *ciel* у словосполученні *au septième ciel* (блаженствувати). *Lyon au septième ciel! Bien aidé par deux buts en tout début de match, Lyon n'a jamais tremblé contre Auxerre au Stade de l'Abbé-Deschamps (1 – 3). L'OL remporte un septième sacre consécutif!* (Le Figaro, 17 mai 2008).

У назві статті *La Mecque de l'islamophobie* (Le Monde, 27 janvier 2006) елемент *de l'islamophobie* впливає на структуру речення, метафоризує значення і актуалізує зміст “вище втілення ідеї, місце прощі”. Контекст статті, в якій йдеться про страх і відчуття непевності, пов'язані у мусульман з прощеною до Мекки (через зростання смертельних випадків), розвінчує метафоричність, актуалізуючи концептуальний зміст “реальний географічний об'єкт”. Таким чином, семантична трансформація спричиняє утворення смислу “місто Мекка є символом ідей ісламофобії”.

Серед біблійних символів Л.Л.Шевченко виділяє ті, що цілком абстраговані від позначуваних ними денотатів і виявляють своє наповнення лише завдяки опорі на контекст, і ті, символічне значення яких визначається, крім контексту, ще й семантикою слова [10]. Так, процес символізації слова-символу *croix* пов'язаний із віддаленням від денотативного значення та його трансформації в сигніфікаті. “Для визначення символічного значення імені потрібне урахування денотативного змісту слова, але шлях асоціацій може бути настільки складним і непередбачуваним, що образ, покладений в основу символізації, далеко відходить від слова-прототипу“ [4, с. 29]. Символ *croix* реалізує широку множинність значень: *croix processionnelle* (запрестольний хрест), *l'Adoration de la Croix* (Хрестопоклонна неділя), *croix pectorale* (наперсний хрест), *remettre le Christ en croix* (скоїти важкий злочин), *aller au-devant de (recevoir) qn. avec la croix et la bannière* (урочисто когось зустріти; традиція зустрічати єпископів з хрестом та хоругвами), *croix de ma mère* (розв'язка в п'єсі), *gagner la croix de bois* (заробити дерев'яний хрест, померти в бою), *aller à la croix avant le temps* (напрошуватися на неприємності); *faire une croix sur* (відмовитися), *croix des vaches* (арго. сліди порізу бритвою на лиці), *point de croix* (вишивка хрестиком), *croix de paille* (нічого не вдається), *croix de Jérusalem* (та-

тарське мило), *croix de Saint Jacques* (бот. беладона) [13]. Аналізоване слово-символ має в семантичній структурі компонент *захист, обєріє: faire le signe de la croix, signer* (робити знак хреста, хреститися, здійснювати обряд хрещення), *croix de baptême* (натільний хрест). У семантиці слова-символу *croix* необхідно усвідомлювати існування архетипу хреста як такого і архетипу хреста як *chemin du calvaire, des tourments – souffrir*, що завдяки мотиваційним смисловим імпульсам Біблії доповнюється широкою палітрою інших сполучень, які трансформують його в місткий багатоплановий символ. Нові значення цього слова, його трансформи пов'язані з тією роллю в духовному світі, яку відіграє поняття хреста. У численних контекстах використовують біблійний символ-архетип *croix* або її синонімічний відповідник *arbre* як актуалізацію духовного смислу події. Зумовлене пресупозицією значення символу як *vie éternelle, grâce qui pardonne tout*. Тяжіння лексеми до абстрактності спричинює обмежену його сполучуваність з абстрактними іменниками. Не мають чіткого значення ФС: *croix des mots, croix éternelle, croix d'évanouissement*, хоча семантичний стрижень символу-архетипу *croix* зберігається. Закладена семантика наявна у прислівнику *en croix* (хрестоподібно) та прикметнику *de croix* (хресний), що вказує на атрибутивну характеристику іменників *chemin de croix, fardeau de croix*. Для порівняння в українській мові семантична наповненість символічної новели В. Стефаніка "Камінний хрест" виявляє домінування семантики лексеми *croix* із конотаційною "трагічною" семою. Персонаж ставить кам'яний хрест, що символізує для нього *la vie perdue*.

Наступний символічний образ стосується текстового функціонування лексеми *sang*. Звичайним для Біблії є вживання слова у прямому значенні, а його переосмислення відбувається завдяки лексичному оточенню: *le sang de Jésus* (причастя); *suer du sang* (важко працювати), *baptême du sang* (мученицька смерть за віру) (*Ceux qui reviendront de ce baptême du sang* (кривава бійка) *seront des hommes régénérés. Ils pourront enfin construire la société nouvelle* (Le Nouvel Obs. 26 nov.2005)); *par le sang de Dieu* (присягатися Богом); *aimer le sang* (бути жорстоким); *de sang rassis* (спокійно); *marché de sang* (кривава справа); *payer le tribut du sang* (воювати); *allumer le sang* (схвилювати); *avoir le sang chaud* (нестриманий, запальний) та ін. ФБО створюють мотиваційні зв'язки з текстом, які трансформують це слово в об'ємний за своїм внутрішнім змістом образ-символ.

Символіка в біблійних текстах нерідко пов'язується ще з однією групою слів, які пройшли змістову трансформацію завдяки лише опорі на лексичне значення та внутрішню форму домінантного слова. Вони функціонують на позначення

особи. Передусім це сполучення *bon pasteur* (Jean 10,11), що символічно означає відносини між Ісусом Христом та вірними, а також служіння лідера, який допомагає громаді: *Bill Clinton, que les deux tiers des Américains considèrent toujours comme un bon pasteur* (Le Parisien, 10 décembre 2007); *De son côté, Bill Clinton a relancé la polémique autour des sermons "antiaméricains" du bon pasteur d'Obama* (Le Monde, 26 mars 2008). На момент Реформи протестанти використовували це слово у значенні *le ministre de leur culte, un ministre protestant*. Католицькі служителі проповідують та звертаються з пасторальними листами (*lettres pastorales*) до християн. Біблійна лексема *pasteur* створила низку похідних: *pasteuriser, pasteurien (ienne), pasteurisation, pastorat, pastoral*. Перехід до символічних позначень відбувається через семантичні трансформації, вмотивовані метафорою, а також опорою на певний набір текстових пресупозицій, унаслідок чого й утворюються яскраві образи. Такі трансформації лексем є вагомим чинником ПД, оскільки відкривають читачеві широкий простір для мислення, активного сприйняття, застосовуючи власні фонові знання та досвід.

Мовний символ *un calice* (*чаша, номір*), що базується на метонімічному переосмисленні (*чаша → те, що в чаші*), яке виникає як результат локальної суміжності реалій, став стрижнем біблійних стійких словесних комплексів: *boire le calice jusqu'à la lie* (Psaumes 75,9) (випити випробування до кінця), *calice d'amertume* (гірка чаша): *A en croire les résultats de l'étude, Nicolas Sarkozy boit le calice jusqu'à la lie: même si François Fillon baisse de deux points à 43 % (contre 51 %), les Français lui font désormais davantage confiance qu'au chef de l'Etat* (Libération 30 janvier 2008); *L'erreur, c'était de faire les JO à Pékin, maintenant il faut boire le calice d'amertume* (Le Monde, 22 avril 2008). Усталене ФС *boire le calice mort* означало *загибель, смерть, крах*. З кінця XVIII ст. ФБО *boire le calice* наповнюється "позитивним" змістом. ФБО *Eloigne, écarte de moi ce calice* (іронічно – *прояв втоми перед виконанням відповідальної роботи*) відтворена у значенні *aller dormir*.

Лексема *goutte* (*крапля*) – стрижневий компонент ФБО у багатьох народів – означає малу кількість будь-чого та водночас і приховану силу, частину великої органічної єдності. Предметно-символічне значення поширюється і на саме слововираз цієї реалії: *goutte à goutte l'eau creuse la pierre* (крапля за краплею камінь точить), *vin de goutte* (вино з першого давлення – *mère goutte*), *passer entre les gouttes* (вийти сухим з води), *n'entendre goutte* (*n'y entendre*) (нічого не чути, нічого не розуміти), *le diable n'y verrait goutte* (дуже темно), *goutte d'eau dans la mer* (незначна кількість чогось), *donner la goutte* (давати дитині груди або сос-

ку), *boire une goutte* (театр. жарг. бути обсвістаним), *ne pas refuser la goutte* (любити випити, пиячити), *suer les grosses gouttes* (старатися з усіх сил) та ін. Вступаючи в синтагматичні відношення з іншими словами, це слово передає своє символічне значення усьому сполученню, що сприяє, поряд з іншими чинниками, його перетворенню на усталену сполуку. З абстрактними іменниками слово *goutte* набуває символічно зв'язаного значення і стає інформативним компонентом, який виконує роль допоміжного елемента в образно-метафоричних зворотах: *goutte d'amour, goutte de charité*.

Можемо констатувати, що розглянуті слова-символи функціонують у Біблії як багатовимірні знаково-символічні побудови з глибоким внутрішнім наповненням, що втілюють важливі християнські догмати. Образи-символи у ПД не мають самостійного значення, вони поєднуються з логічними доказами, діловими описами явищ і фактів та підпорядковані одній меті – яскравішому розкриттю авторської думки. Адже в ПД своєрідно переплітається симбіоз поняття символу та образу. Публіцист вдається до використання біблійних символів, починаючи від словесного або образного виразу, образної картини і закінчуючи біблійним образом-персонажем. Автор може використовувати символи, створені художником, а може створювати їх сам, умовно називаючи публіцистичними. Від логічного поєднання слів-понять з елементарною образністю (словесними образами), яка використовується в руслі логічного мислення публіциста, виникає нова якість – *публіцистичний образ-символ*. Саме тому для символізму, засадами якого є прагнення відтворити реалії тогочасного суспільства, непрофанну дійсність, маніфестовану за допомогою символу, біблійна лексика з її виразним семантико-символічним началом є для журналіста благодатним мовно-естетичним матеріалом.

Література

1. Арутюнова Н.Д. Образ (Опыт концептуального анализа). Референция и проблемы текстообразования / Н.Д.Арутюнова. – М.: Наука, 1988. – С. 117-129.
2. Виноградов В.В. Чтение древнерусского текста и ис-

3. Ермаченко М.Н. К общей теории имени собственного / М.Н.Ермаченко // Ученые записки МГПИИЯ им. М.Тореза. – 1970. – Т.55. – С. 9–89.
4. Кононенко В.І. Словесні символи в семантичній структурі фрази / В.І.Кононенко // Мовознавство. – 1991. – № 6. – С. 30–36.
5. Отин Е.С Развитие коннотонимии русского языка и его отражение в словаре коннотонимов / Е.С.Отин // Избранные работы. – Донецк, 1997. – 297 с.
6. Потебня А.А. Мысль и язык / А.А.Потебня. – К.: Синто, 1996. – 190 с.
7. Телия В.Н. Метафора как модель смыслопроизводства и ее экспрессивно-оценочная функция // Метафора в языке и тексте: монография / В.Н.Телия. – М., 1988. – С. 26-52.
8. Телия В.Н. Первоочередные задачи и методологические проблемы исследования фразеологического состава языка в контексте культуры / В.Н.Телия // Фразеология в контексте культуры. – М.: Школа “Языки русской культуры”, 1999. – С. 13-24.
9. Черданцева Т.З. Язык и его образы. Структурно-семантическое исследование фразеологии итальянского языка / Т.З.Черданцева. – М.: ИМО, 1977. – 168 с.
10. Шевченко Л. Л. Семантична трансформація у текстах Нового Заповіту /Л.Л.Шевченко // Мовознавство. – 2001. – № 3. – С. 70–76.
11. Яковлева Э.Н. Эволюция библейских имен собственных в лексике и фразеологии русского и французского языков: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. филол. наук: 10.02.20 / Э.Н.Яковлева. – Орехово-Зуево. – 1998. – 20 с.
12. Cassirer E. The philosophy of Symbolic Forms / E.Cassirer. – London: Yale University Press. – Vol. 2. – 78 p.
13. Martine R. Dictionnaire russe-français des termes en usage dans l'église russe. 2ième éd. / R.Martine. – P.: Institut d'études slaves, 1983. – 20 p.
14. Yanik le Boulicaut. Onomastique biblique: des richesses de la Bible hébraïque aux usages en langues modernes. – Université Catholique de l'Ouest Institut de Perfectionnement en Langues Vivantes, 1990. – 228 p.

The object of these research is the analysis of semantic and pragmatic peculiarities of Phraseological Biblical Units (PBU) in Modern French Newspaper Discourse. The nature of the process of Biblical proper name symbolization has been examined, and the sources of updating the PBU structure as well as creating newspaper image symbols have been found out.

Key-words: *phraseological biblical unit, newspaper discourse, symbolization, biblical symbol, biblical personal name.*

Проанализированы семантико-прагматические особенности функционирования фразеологических библейских единиц (ФБЕ) в современном французском публицистическом дискурсе. Исследован характер процесса символизации библейского имени собственного, а также определены источники обновления структуры ФБЕ, создание новых публицистических образов-символов.

Ключевые слова: *фразеологическая библейская единица, публицистический дискурс, символизация, библейский символ, библейское имя собственное.*